

ГЕНЕЗИС ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ПРИБУТКУ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

GENESIS OF THE ECONOMIC ESSENCE OF PROFIT IN A MARKET ECONOMY

У статті з'ясовано, що основною метою діяльності підприємств є прибуток. Розглянуто наукові підходи до визначення поняття «прибуток». Дослідження наукових поглядів та економічних теорій прибутку свідчить про наявність трьох підходів: визначення представників західної політекономії, визначення з точки зору політекономії соціалізму та визначення з точки зору сучасників-науковців ринкової економіки. Прибуток як економічна категорія є наслідком розвитку економічної системи у взаємозв'язку із наявністю товарно-грошових відносин, появою та розвитком інститутів власності (приватної, державної, колективної). Також прибуток не варто досліджувати лише як стимулюючий фактор для організації діяльності, а необхідно вивчати як перехідну чи об'єднуючу складову між категоріями: «інтерес», «потреба» та «діяльність». Визначено, що прибуток є базою для забезпечення розвитку підприємства, підвищення показників його діяльності, впровадження інновацій у виробництво, досягнення бажаних переваг у конкуренції як на внутрішньому ринку, так і на ринку світового економічного простору.

Ключові слова: прибуток, капітал, доходи, витрати, управління процесом формування прибутковості підприємства.

It was found that the main purpose of business is profit, profit is the key enterprises. Consider scientific approaches to the definition of «profit». The study of scientific views and economic theories of profit shows the existence of three approaches: the definition of representatives of Western political economy, the definition in terms of political economy of socialism and the definition in terms of contemporaries, scientists of market economy. Profit as an economic category is a consequence of the development of the economic system in conjunction with the existence of commodity-money relations, the emergence and development of property institutions (private, public, collective). Also, profit should not be studied only as a stimulus for the organization of activities, but should be studied as a transitional or unifying component between the categories: «interest», «need» and «activity». In the process of scientific research it was established that the company's profit is the financial result of the enterprise, an absolute indicator that carries out production, commercial, research and other activities and characterizes the degree of success of this activity. Also, the profit of the enterprise is a special financial indicator in the sphere of activity of economic entities. Determined that profit is the base for its development, improving the performance of its activities, innovation in production, achieving the desired benefits of competition in both the domestic market and the markets of the world economic space. Modern business activities of economic entities are aimed at making a profit. It is the possibility of making a profit and its presence that motivates them to enter a certain field of activity, and in the absence of profit or even the threat of its absence - to leave a certain market segment. In the state, as an economic entity, it is at the expense of profit that budget resources are formed (in significant amounts), enterprises are expanded, material incentives for employees, socio-cultural events, etc. are financed. Therefore, not only business owners, but also the state is interested in planning the formation of profits and areas of its use.

Key words: profit, capital, incomes, expenses, management process of enterprise profitability formation.

УДК 330.341

DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct65-5>

Назаренко І.Ф.

к.е.н.,

доцент кафедри економіки

повітряного транспорту

Національний авіаційний університет

Nazarenko Iryna

National Aviation University

Постановка проблеми. Динамічний розвиток ринкового економічного середовища вимагають теоретичного доопрацювання економічних процесів, дефініцій, явищ та результатів. У сучасних умовах адаптація підприємницьких структур до змін, які відбуваються у зовнішньому і внутрішньому середовищі відображається у їх фінансових результатах, зокрема, сформованому прибутку, який є основним результативним показником функціонування підприємства та відображенням мети його господарської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичному обґрунтуванню поняття «прибуток підприємства» присвячено багато наукових праць сучасних економістів, таких як: Біла О. Г. [10], Власенко Т. Ю., Стародубцева О. С. [11], Вовк О.М. [12], Волинчук Ю.В. Купира О. І. [1], Гайбура Ю. А., Загнітко Л. А. [13], Дробишева О. О. Бучакчійська Ю. М. [14], Єпіфанова І. Ю. Гуменюк В. С. [15], Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. [16], Каминський П. Д. [17], Николишин С. Є. [22], Осовська Г. В.,

Юшкевич О. О. [23], Суханова А. В., Гацанюк В. В. [24], Сябер Є. О. [25], Філімоненков О. С. [27] та ін. Однак в умовах нестабільності економіки, зміни економічних процесів розгляд та вдосконалення поняття «прибуток підприємства» потребують подальшого вивчення.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування теоретичної сутності категорії «прибуток підприємства» та завдань у сучасних умовах розвитку економіки держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. В економічних дослідженнях прибутку XIX – початку XX століття науковці звертають увагу на специфічні характеристики поняття «прибуток підприємства», виходячи із мети, очікувань майбутніх результатів. Актуальність досліджень даної економічної категорії обумовлюється як теоретичними, так і практичними аспектами вирішення даної проблеми, яка потребує активного подальшого дослідження та обґрунтування теоретичних аспектів її сутності.

Прибуток залишається одним із ключових фінансових показників діагностики, аналізу та оцінки господарської та підприємницької діяльності; посідає основне місце у загальній системі вартісних індикаторів (чи інструментів) та важелів в управлінні економічними процесами на макро та мікро рівнях. Сьогодні, дефініція «прибуток підприємства» є однією із найскладніших економічних сутностей, адже протягом тисячоліть поступово досліджувалось визначення даного поняття, висувались різноманітні теоретичні підходи до його формування, змістового наповнення, впливу факторів, розподілу та напрямів використання [1].

Генезис економічної категорії «прибуток» займає досить великий період часу. Так, у IV–III ст. до н.е. в Китаї у трактаті «Гуань-Цзи» було зафіксовано одну із перших спроб дослідити прибуток як частку грошей (золота), яка утворилась як наслідок нерівноцінного обміну. Тобто золото займає роль грошей, визнається товаром, якщо ним вимірюються ресурси країни. В Античності прибуток ототожнювався з обміном, який може розцінюватися як дії щодо задоволення потреб та дозволяють визначити споживну вартість товару як категорія сфери економіки тобто така дія символізує акт наживи, проте мінова вартість визначається приналежною категорією сфери хремастики [2, с. 18].

На протязі століть прибуток досліджувався як частина таких категорій як «гроші», «обмін», «казна», «податки» тощо. Проте, більшість науковців вважає витокком науково-економічного формування поглядів на сутність та значення прибутку часи меркантилізму [1]. Наприклад, теорія меркантилістів свідчить, що прибуток виникає у зовнішній торгівлі як результат продажів товару поза межами держави за вищими цінами, ніж ті, за якими даний товар купили на її території. Представники школи меркантилістів (Д. Юм, Т. Манн, А. Серра, Ж. Кольберг, А. Монкрет'єн, Т. Мен) головним джерелом формування прибутку визначали

зовнішньо-торгівельну діяльність, і насамперед розглядали прибуток через призму сфери обігу. Тобто, прибуток – наслідок обміну, є різницею між ціною продажу та ціною покупки товару. Основним недоліком (помилкою) такої теорії меркантилістів є: ігнорування прибутку в галузі мануфактурного виробництва [3].

Основоположником фізіократичних поглядів вважається Франсуа Кене, ідея якого щодо природного порядку призвела до акцентування уваги на натуральному напрямі процесів виробництва [4, с. 89]. Ф. Кене зауважив, що будь-який вид діяльності розпочинається із авансування витрат: насіння у сільському господарстві, потрібної сировини в промисловості і так далі. При цьому, вважалося, що авансовані витрати в землеробстві – це єдині витрати, які даватимуть прибуток (як зазначалось «чистий продукт»). Саме таким чином пояснювалось відсутність у мануфактурній діяльності «чистого продукту» (рис. 1).

Після меркантилістів значні дослідження стосовно формування теорії прибутку зробили представники класичної економічної думки Адам Сміт [5] та Девід Рікардо [6] у XVIII–XIX століттях. Класики економічної думки досліджували прибуток як результат зміни праці капіталом і здійснення ним таких робіт, які не можуть бути виконані людською працею. Проте, Адаму Сміту [5] не вдалось узгодити суперечливі погляди щодо першоджерела прибутку та сформувати з них цілісну концепцію. Такий парадокс полягає в тому, що джерелом прибутку водночас є праця підприємця та найманих робітників. Засоби праці самостійно прибуток не утворюють, проте в процесі їх поєднання із найманою працею виникає новий продуктивний продукт (цим пояснюється синергічний ефект). Адам Сміт трактував прибуток у різні етапи свої досліджень за трьома основними напрямками, які наведені на рис. 2. Відповідно до поглядів А. Сміта прибутком вважається «дохід мануфактурного капіталіста, який залишається після оплати відсотка власнику

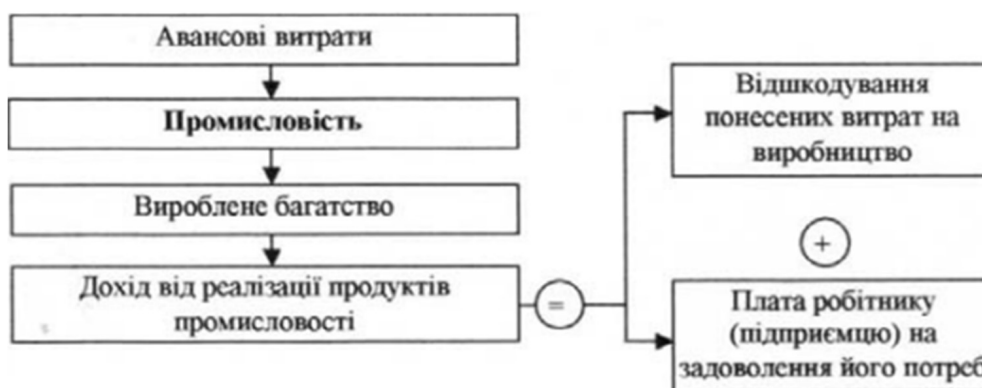

Рис. 1. Формування «чистого продукту» за різними видами діяльності за поглядами Ф. Кене

Джерело: [4]

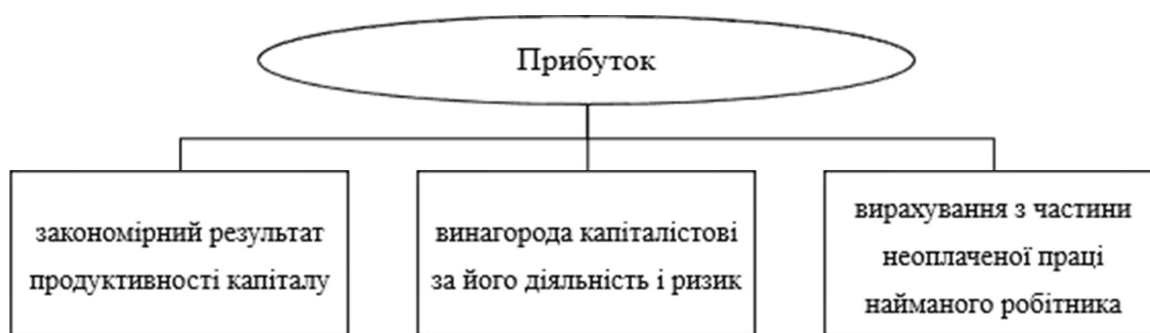

Рис. 2. Сутність прибутку за А. Смітом

Джерело: [5]

грошового капіталу та ренти за земельну ділянку власнику» [5]. Погляди А. Сміта щодо джерел формування прибутку набули розвитку у подальших теоріях прибутку.

Відповідно, погляди А. Сміта та Д. Рікардо на сутність і природу категорії «прибуток», дають змогу зробити висновок, що основною ідеєю даного економічного напрямку було формування теорії додаткової вартості у сфері матеріального виробництва, а також виокремлення прибутку як результату відрахування із вартості новоствореного продукту праці працівника на користь мануфактурника-капіталіста.

Дещо інший напрям теорії прибутку розробив П. Ж. Прудон [1] у другій половині XIX століття, прирівнюючи капітал до грошей, тим самим визначив прибуток заробітною платою капіталістів, відповідно наявність збитків є свідченням про затримки плати капіталістові за ведення бізнесу.

Загалом, до XX ст. у розвиненій західній економічній науці була відсутня самостійна теорія прибутку. Її виникнення пов'язано із обґрунтуванням різноманітних факторів, під впливом яких формується прибуток. Саме представниками різних течій політекономії було доведено тезу, що «прибуток є винагородою підприємцям за продуктивну послугу» [7], за аналогією заробітної плати, яка є винагородою за працю працівника.

Початок XX століття ознаменувався появою принципово нового підходу щодо сутності та обґрунтування прибутку. Засновниками нового економічного напрямку були американські економісти Й. Шумпетер [8] та Ф. Найт [9], які визначили, що прибуток є не лише винагородою за діяльність підприємця, а також зауважили, що прибуток як економічна категорія може існувати лише в динамічній економіці. За визначенням Й. Шумпетера прибуток – це застосування та впровадження нових факторів виробництва, а не володіння капіталом [8] як визначали меркантилісти. За розробленою концепцією Ф. Найта [9] джерелом виникнення чистого прибутку (чи іншого фінансового результату) є невизначеність.

Під час аналізу наукових праць та теоретичного дослідження генезису розвитку економічних теорій прибутку підприємства було сформовано альтернативні теорії визначення сутності даної категорії (рис. 3).

Дослідження наукових поглядів та економічних теорій прибутку свідчить про наявність трьох підходів: визначення представників західної політекономії, визначення з точки зору політекономії соціалізму та визначення з точки зору сучасників-науковців ринкової економіки.

Прибуток як економічна категорія є наслідком розвитку економічної системи у взаємозв'язку із наявністю товарно-грошових відносин, появою та розвитком інститутів власності (приватної, державної, колективної). Також прибуток не варто досліджувати лише як стимулюючий фактор для організації діяльності, а необхідно вивчати як перехідну чи об'єднуючу складову між категоріями: «інтерес», «потреба» та «діяльність».

Саме наявність економічного інтересу та потреби є стимулом та рушійною силою до ведення господарської діяльності. Прибуток як фінансовий результат в ході організації діяльності є безпосереднім джерелом забезпечення інтересів окремих суб'єктів господарювання в умовах адаптивного ринкового середовища [7].

Таким чином, бачимо, що наукові погляди на економічну категорію «прибуток» продовжують формуватися під впливом середовища в якому підприємства здійснюють свою діяльність. Саме тому при обґрунтуванні економічної сутності прибутку важливо розглянути підходи сучасних українських вчених-економістів до визначення сутності прибутку (табл. 2), які формують вітчизняну наукову течію теорії прибутку.

Як бачимо з таблиці 2 у вітчизняній науковій думці досить багато досліджень, які стосуються прибутку, його формування та розподілу. Розглянемо деякі із запропонованих визначень. Вчені Маркіна І. А. та Вороніна В. Л. у своїй монографії визначили, що «прибуток – це чистий дохід підприємця на вкладений капітал, виражений у грошовій

Рис. 3. Альтернативні теорії визначення категорії «прибуток»

Джерело: [1]

формі, що характеризує винагороду за ризик підприємницької діяльності; визначається як різниця між сукупним доходом та сукупними витратами в процесі здійснення цієї діяльності та спрямований на досягнення конкретного рівня конкурентоспроможності та іміджу підприємства» [20]. Таке визначення прибутку є досить розширеним та включає декілька аспектів: ризиковість прибуткової діяльності, формування прибутку враховує доходи та витрати; метою отримання прибутку є забезпечення конкурентоспроможності та позитивного іміджу.

Сябер Є.О. розглядає прибуток як «форму доходу підприємця, який здійснює певний вид

діяльності, проте така найбільш проста форма вираження прибутку є разом з тим недостатньою для його повної характеристики, оскільки в деяких випадках активна діяльність в будь-якій сфері може і не бути пов'язана з отриманням прибутку» [25]. Автор наголошує, що категорія «прибуток» пов'язана із категорією «капітал», особливим фактором виробництва, та в узагальненому (середньому) вигляді характеризує ціну функціонуючого капіталу. Прибуток не може бути гарантованим доходом підприємця, який вклав власний капітал в будь-який вид бізнесу. Прибуток може бути результатом тільки умілого та успішного ведення бізнесу [25].

Підходи щодо трактування сутності і економічної природи прибутку

Автор	Визначення
Західна політекономія	
Ф. Найт	Винагорода за вмiлу оцiнку ризикiв i невизначеностi
Е. Чемберлiн, Дж. Робiнсон	Наслiдок монопольної влади, що виникає в результатi обмеження конкуренцiї
П. Самуельсон	Дохiд вiд чинникiв виробництва й винагорода за пiдприємницьку дiяльнiсть i введення технiчних удосконалень
Р. Харрод	Це те, що люди заробляють службою, особистою стараннiстю, iнтелектуальною дiяльнiстю, мужнiстю
Е. Сайке	Це – дохiд пiдприємця, який повнiстю вiдповiдає його працi, тiй послугi, яку вiн надає суспiльству, керуючи пiдприємством
Політекономія соціалізму	
М. С. Атлас	Уперше визначила прибуток як перетворену форму доданої вартості
А. М. Рум'янцев, Г. А. Козлов, А. Г. Мiлейковський	Прибуток є перетвореною формою доданої вартостi, оскiльки остання формується за рахунок не лише змiнного, а й усього авансованого капiталу.
В. В. Радаєв, М. М. Азаров	Прибуток не є кiнцевою метою дiяльностi соціалiстичного пiдприємства. Прибуток виступає як важлива характеристика ефективностi дiяльностi й основне джерело задоволення зростаючих усенародних, колективних та iндивiдуальних потреб.
Ринкова економіка	
А. М. Поддєрьогiн	Прибуток є важливим показником ефективностi виробничо-господарської дiяльностi, а також джерелом формування централiзованих i децентралiзованих фiнансових ресурсiв
В. М. Опарiн	Прибуток є формою фiансових ресурсiв, прирощених (зароблених) пiдприємством у результатi його господарської дiяльностi. Вiн спрямовується, насамперед, на розвиток виробництва.
І. О. Бланк	Прибуток – це чистий дохiд пiдприємця на вкладений капiтал (у грошовiй формi), що характеризує його винагороду за ризик здiйснення пiдприємницької дiяльностi, являє собою рiзницю мiж сукупними доходами та сукупними витратами в процесi здiйснення цiєї дiяльностi.

Джерело: [7]

-

прибуток являє собою лише частину комплексного доходу підприємця, який він отримує від певного виду діяльності (операційної, фінансової, інвестиційної);
-

прибуток - це частина очікуваного доходу підприємця, який вклав свій капітал у організацію діяльності певного виду (бізнесу) з метою досягнення комерційного успіху, проте він не є гарантованим доходом підприємця;
-

прибуток характеризує не весь дохід, отриманий у процесі підприємницької діяльності, а лише ту його частину, яка залишається після відрахування усіх витрат на ведення цієї діяльності, які мали місце;
-

прибуток є вартісним показником, який виражений в грошовій формі.

Рис. 4. Основні характеристики прибутку в умовах ринкової економіки

Джерело: [31]

Аналіз наукових підходів до визначення поняття «прибуток»

Науковці	Підходи до трактування
Біла О. Г. [10]	Прибуток – позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва і зрештою свідчить про рівень і якість до виробленої продукції
Власенко Т. Ю., Стародубцева О. С. [11]	Прибуток є найважливішою економічною категорією, а його отримання є однією із головних задач підприємства. Прибуток – найпростіша і одночасно найбільш складна категорія ринкової економіки. Він є основною і головною рушійною силою економіки ринкового типу.
Вовк О. М., Ковальчук А. М., Комісаренко Я., Джулай А. [12]	Прибуток – результат діяльності підприємства, що визначається шляхом порівняння сукупних доходів і витрат, є основою економічного та соціального розвитку фірми і держави.
Волинчук Ю. В. Купира О. І. [1]	Прибуток виступає генератором виробничого процесу, спонукає підприємство здійснювати нововведення, стимулювати інвестиції, випуск продукції і зайнятість.
Гайбура Ю. А., Загнітко Л. А. [13]	Прибуток є однією з найважливіших економічних категорій, основною та обов'язковою умовою розширеного відтворення та функціонування підприємства, забезпечення його конкурентоспроможності на ринку.
Дробишева О. О. Бучакчійська Ю. М. [14]	Прибуток в умовах ринкової економіки є головною метою підприємницької діяльності, основним внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів, що забезпечують розвиток підприємства, важливим джерелом задоволення соціальних потреб трудового колективу, основним захисним механізмом від загрози банкрутства підприємства.
Єпіфанова І. Ю., Гуменюк В. С. [15]	Кінцевий результат діяльності суб'єкта господарської діяльності, який визначається, як різниця між валовим доходом і валовими витратами, отриманими впродовж здійснюваної ризикової та суспільно-корисної діяльності
Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. [16]	Прибуток – це сума на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати; – це перевищення сукупних доходів на сукупними витратами.
Каминський П. Д. [17]	Прибуток підприємства в загальному розумінні являє собою частину вартості прибуткового продукту, створеного працею, і є складовою частиною доходу підприємства
Колісник О., Томша А. [18]	Прибуток, займаючи центральне місце в ринковій економіці, є стимулом для суб'єктів господарювання якомога ефективніше використовувати наявні трудові, матеріальні та фінансові ресурси. Позитивний фінансовий результат – прибуток – є метою, заради якої працює або, принаймні, повинно працювати підприємство. Прибуток підприємства – основний чинник його економічного і соціального розвитку.
Кривицька О. Р. [19]	Прибуток – кінцевий результат, який створює підприємству фінансові ресурси, що необхідні для розширення його діяльності, необхідні для формування його сталості і конкурентоспроможності на ринку товарів і послуг.
Маркіна І. А., Вороніна В. Л. [20]	Прибуток – чистий дохід підприємця на вкладений капітал, виражений у грошовій формі, що характеризує винагороду за ризик підприємницької діяльності та визначається як різниця між сукупним доходом і сукупними витратами у процесі здійснення цієї діяльності та спрямований на досягнення конкретного рівня конкурентоспроможності й іміджу підприємства.
Мельничук Г. С., Нестерук А. А. [21]	Прибуток підприємства як вираження кінцевих фінансових результатів його господарської діяльності є об'єктом управління. Є обов'язковою умовою забезпечення самофінансування та зміцнення конкурентоспроможності підприємства на ринку.
Николишин С. Є. [22]	Прибуток підприємства виступає не лише як основа функціонування окремого підприємства, але і як база економічного розвитку держави в цілому. Прибуток є не лише стимулом господарської діяльності підприємств, а й основним джерелом розвитку їхньої діяльності
Осовська Г. В., Юшкевич О. О. [23]	Прибуток – перевищення доходів від продажу товарів та послуг над витратами на виробництво і продаж цих товарів; один із найважливіших показників фінансових результатів господарської діяльності підприємства, підприємця. Прибуток обчислюється як різниця між виручкою від реалізації продукту господарської діяльності та сумою витрат факторів виробництва на цю діяльність у грошовому вираженні.
Суханова А. В., Гацанюк В. В. [24]	Прибуток є важливою і головною рушійною силою економіки, основним спонукальним мотивом діяльності підприємців, певним гарантом прогресу соціально-економічної системи. Вважається, що прибуток є узагальнюючим показником діяльності підприємства
Сябер Є.О. [25]	Прибуток являє собою форму доходу підприємця, який здійснює певний вид діяльності; є результатом лише вмілого та успішного здійснення цього бізнесу
Тульчинська С. О., Бершадська І. І. [26]	Прибуток – це одна з головних рушійних сил ринкової економіки, мотивом діяльності підприємця і має опосередкований вплив на добробут персоналу господарюючого суб'єкту.
Філімоненков О. С. [27]	Прибуток – це частина вартості додаткового продукту, додатковий прибуток, виражений у грошах частина чистого доходу, одна з його форм.

З позиції впливу на розвиток виробництва прибутку трактують Волинчук Ю. В., Купира О. І. [1], Гайбура Ю., Загнітко Л. [13], Николишин С. Є. [22].

Генезис та становлення теорії прибутку підприємства досягли рівня врахування теоретичних напрацювань у законодавчій базі країни. Так, сутність прибутку є об'єктом правових відносин у середині країни при здійсненні бюджетної, податкової, грошово-кредитної, інвестиційної політики держави. До прикладу, визначення прибутку підприємства регулюється Господарським кодексом України [28], Податковим кодексом України [29], Законом України «Про підприємство» [30].

Отже, прибуток – це частина доходів, яка залишається на підприємстві після відшкодування усіх передбачених та передбачених витрат на комерційно-виробничу діяльність підприємства.

Враховуючи різноманітні підходи до визначення значення та суті прибутку як економічної категорії можна виділити такі його основні характеристики (рис. 4), які відповідають умовам ринкової економіки.

У державі, як економічного суб'єкта саме за рахунок прибутку відбувається формування (в значних обсягах) бюджетних ресурсів, забезпечується розширення підприємств, фінансується матеріальне стимулювання працівників, соціально-культурних заходів тощо. У зв'язку із цим в плануванні формування прибутку та напрямках його використання зацікавлені не лише власники підприємств, але й держава.

Висновки з цього дослідження. Таким чином, сучасна підприємницька діяльність господарюючих суб'єктів спрямована на одержання прибутку. Саме можливість одержання прибутку та наявність його спонукають їх входити в певну сферу діяльності, а за відсутності прибутку або навіть загрози його відсутності – покидати певний сегмент ринку. Прибуток підприємства – це фінансовий результат підприємства, абсолютний показник, який здійснює виробничу, комерційну, науково-дослідну та іншу діяльність та характеризує ступінь успіху проведення цієї діяльності. Прибуток підприємства – це особливий фінансовий показник у сфері діяльності суб'єктів господарювання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Волинчук Ю. В., Купира О. І. Генезис теорій прибутку підприємства. *Економічний форум*. 2014. № 3. С. 159–166.
2. Юхименко П. І., Леоненко П. М. Історія економічних учень : навч. посіб. Київ : Знання-Прес, 2012. 514 с.
3. Оксенюк Т. М. Прибуток як фінансовий результат діяльності в поглядах меркантилістів і фізіократів. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2012. № 2. Т. 1. С. 155–157.

4. Кене Ф. Вибрані економічні напрацювання / пер. Олександра Васильєва. Київ : Наш Формат, 2018. 517 с.

5. Сміт А. Багатство народів. Дослідження про природу та причини добробуту націй / пер. Олександра Васильєва. Київ : Наш Формат. 2018. 722 с.

6. Ricardo, D. On the Principles of Political Economy and Taxation (1821). Kessinger Publishing. 2009. 689 p.

7. Кривицька О. Р. Сутність прибутку як економічної категорії: еволюційний підхід і сучасне бачення. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2015. № 7 (2). С. 82–86.

8. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку. Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / пер. Василь Старко. Видавничий дім "Києво-Могилянська академія". 2011 р. 244 с.

9. Knight F. H. Risk, Uncertainty and Profit. New York, 965. <http://www.econlib.org/library/Knight/knRUP.html>.

10. Біла О.Г. Фінанси підприємств : навч. Посібник. Львів : Магнолія, 2019. 383 с.

11. Власенко Т. Ю., Стародубцева О. С. Прибутковість підприємства: сутність та ефективність управління. *Молодий вчений*. 2018, № 64.12. С. 256-259.

12. Вовк О. М., Ковальчук А. М., Комісаренко Я. І., Джулай А. В. Прибуток та рентабельність як детермінанти розвитку підприємства. *Modern Economics*. 2020. № 21(2020). С. 37–44. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V21\(2020\)-06](https://doi.org/10.31521/modecon.V21(2020)-06).

13. Гайбура Ю. А., Загнітко Л. А. Прибутковість підприємства: поняття, фактори, резерви. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: *Економіка і менеджмент*. 2017. № 24 (2). С. 99–104.

14. Дробишева О. О., Бучакчійська Ю. М. Управління прибутком підприємства в умовах кризи. *Вісник Дніпропетровського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України. Економічні науки*. 2019. Вип. 1. С. 21–26.

15. Єпіфанова І. Ю., Гуменюк, В. С. Фактори зростання прибутку підприємства. *Молодий вчений*. 2016. №7 (34). С. 46–49.

16. Загородній А. Г. Фінансовий словник. 4-те вид., випр. та доп. / Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. Київ : Т-во «Знання», КОО; Л.: Вид-во Львів. банк. ін.-ту НБУ. 566 с.

17. Каминський П. Д. Прибуток та рентабельність як показники ефективності діяльності підприємства. *Вісник Донецького університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського*. 2016. № 1.64. С. 160–167.

18. Колісник О., Томша А. Особливості формування та розподіл прибутку підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. № 25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-15>.

19. Кривицька О. Планування прибутку підприємств під час визначення стратегії його розвитку. *Фінанси України*. 2005. № 3. С. 138–147 с.

20. Маркіна І. А., Вороніна В. Л. Управління прибутком торговельних підприємств : монографія. Полтава : Вид-во ПП «Астрая». 2018. 167 с.

21. Мельничук Г. С., Нестерук А. А. Теоретичні засади розробки механізму управління формування прибутку підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 14. С. 458–462.

22. Николишин С. Є. Прибуток підприємства та особливості управління ним. *Молодий вчений*. 2017. № 2 (42). С. 299–303.

23. Осовська Г. В. Економічний словник / Г. В. Осовська, О. О. Юшкевич, Й. С. Завадський. Київ : Кондор, 2017. 358 с.

24. Суханова А. В. Гацанюк В. В. Прибутковість підприємства та шляхи її підвищенню URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wpcontent/uploads/2017/01/430.pdf> (дата звернення: 07.02.2022).

25. Сябер Є. О. Фактори формування прибутку підприємства. *Молодий вчений*. 2018. № 6 (2). С. 431–435.

26. Тульчинська С. О., Бершадська І. І., Методи управління прибутком підприємства. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2017. № 20. С. 181–188.

27. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств : навч. Посібник. Київ : Кондор. 2017. 400 с.

28. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

29. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/sp:wide>.

30. Про підприємництво: закон України від 07.02.1991 № 698-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12>.

31. Богацька Н. М. Прибуток підприємства: його роль, формування та резерви збільшення в умовах ринкової економіки *Ефективна економіка*. 2019. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7253>.

REFERENCES:

1. Volynchuk Yu .V., Kupyra O. I. (2014) Henezys teorii prybutku pidpriemstva [Genesis of theories of enterprise profit]. *Ekonomichnyi forum*, no. 3, pp. 159–166.

2. Iukhymenko P. I., Leonenko P. M. (2012) Istoriia ekonomichnykh uchen: navch. posib. [History of economic studies: textbook]. Kiyv: Knowledge-press, 514 p.

3. Okseniuk T. M. (2012) Prybutok yak finansovyi rezultat diialnosti v pohliadakh merkantyliv i fiziokrativ [Profit as a financial result of activities in the views of mercantilists and physiocrats]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 2, vol. 1, pp. 155–157.

4. Kene F. (2018) Vybrani ekonomichni napratsivuvannia / per. Oleksandra Vasylieva [Selected economic developments. / trans. Alexander Vasiliev]. Kyiv: Our Format, 517 p.

5. Smit A. (2018) Bahatstvo narodiv. Doslidzhennia pro pryrodu ta prychny dobrobutu natsii / per. Oleksandra Vasylieva [The wealth of nations. Research on the nature and causes of the well-being of nations / trans. Alexander Vasiliev]. Kyiv: Nash Format, 722 p.

6. Ricardo D. (2009) On the Principles of Political Economy and Taxation (1821). Kessinger Publishing, 689 p.

7. Kryvytska O. R. (2015) Sutnist prybutku yak ekonomichnoi katehorii: evoliutsiinyi pidkhid i suchasne bachennia [The essence of profit as an economic category: an evolutionary approach and modern vision]. *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu*, no. 7 (2), pp. 82–86.

8. Shumpeter Y. Teoriia ekonomichnoho rozvytku. Doslidzhennia prybutkiv, kapitalu, kredytu, vidsotka ta ekonomichnoho tsykladu / per. Vasil Starko [Theory of economic development. Research of profit, capital, credit, interest and economic cycle / trans. Vasil Starko]. Vydavnychi dim "Kyievo-Mohylianska akademiia", 244 p.

9. Knight F. H. Risk, Uncertainty and Profit. New York, 965. Available at: <http://www.econlib.org/library/Knight/knRUP.html>.

10. Bila O. H. (2019) Finansy pidpriemstv : navch. posibnyk [Finance of enterprises: textbook. manual]. Lviv: Mahnoliia, 383 p.

11. Vlasenko T. Yu., Starodubtseva O. S. (2018) Prybutkovist pidpriemstva: sutnist ta efektyvnist upravlinnia [Profitability of the enterprise: the essence and effectiveness of management]. *Molodyi vchenyi*, no. 64.12, pp. 256–259.

12. Vovk O. M., Kovalchuk A. M., Komisarenko Ya. I., Dzhulai A. V. (2020) Prybutok ta rentabelnist yak determinanty rozvytku pidpriemstva [Profit and profitability as determinants of enterprise development]. *Modern Economics*, no. 21(2020), pp. 37–44. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V21\(2020\)-06](https://doi.org/10.31521/modecon.V21(2020)-06).

13. Haibura Yu. A., Zahnitko L. A. (2017) Prybutkovist pidpriemstva: poniattia, faktory, rezervy [Profitability of the enterprise: concepts, factors, reserves]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriia: Ekonomika i menedzhment*, no. 24 (2), pp. 99–104.

14. Drobysheva O. O., Buchakchiiska Yu. M. (2019) Upravlinnia prybutkom pidpriemstva v umovakh kryzy [Management of enterprise profits in a crisis]. *Visnyk Dnipropetrovskoho naukovo-doslidnoho instytutu sudovykh ekspertyz Ministerstva yustytysii Ukrainy. Ekonomichni nauky*, vol. 1, pp. 21–26.

15. Iepifanova I. Yu., Humeniuk V. S. (2019) Faktory zrostannia prybutku pidpriemstva [Factors of enterprise profit growth]. *Molodyi vchenyi*, no. 7 (34), pp. 46–49.

16. Zahorodnii A. H., Vozniuk H. L., Smovzhenko T. S. Finansovyi slovnyk. 4-te vyd. [Financial dictionary. 4th ed.]. Kiyv: T-vo «Znannia», KOO; Lviv: Vyd-vo Lviv. bank. in.-tu NBU. 566 s.

17. Kamynskyi P. D. (2016) Prybutok ta rentabelnist yak pokaznyky efektyvnosti diialnosti pidpriemstva [Profit and profitability as indicators of efficiency of the enterprise]. *Visnyk Donetskoho universytetu ekonomiky i torhivli imeni Mykhaila Tuhana-Baranovskoho*, no. 1.64, pp. 160–167.

18. Kolisnyk O., Tomsha A. (2021) Osoblyvosti formuvannia ta rozpodil prybutku pidpriemstva [Features of the formation and distribution of enterprise profits]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-15>

19. Kryvytska O. (2005) Planuvannia prybutku pidpriemstv pid chas vyznachennia stratehii yoho rozvytku [Planning the profit of enterprises in determining the strategy of its development]. *Finansy Ukrainy*, no. 3, pp. 138–147

20. Markina I. A., Voronina V. L. (2018) Upravlinnia prybutkom torhovelnykh pidpriemstv: monohrafiia [Profit management of commercial enterprises: a monograph]. Poltava: Vyd-vo PP «Astraiia», 167 p.

21. Melnychuk H. S., Nesteruk A. A. (2016) Teoretichni zasady rozrobky mekhanizmu upravlinnia for-

muvannia prybutku pidpryiemstva [Theoretical principles of developing a mechanism for managing the formation of enterprise profits]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, vol. 14, pp. 458–462.

22. Nykolyshyn S. Ye. (2017) Prybutok pidpryiemstva ta osoblyvosti upravlinnia nym [Profit of the enterprise and features of its management]. *Molodyi vchenyi*, no. 2 (42), pp. 299–303.

23. Osovska H. V. (2017) Ekonomichnyi slovnyk [Economic dictionary]. Kyiv: Kondor, 358 p

24. Sukhanova A. V. Hatsaniuk V. V. Prybutkovist pidpryiemstva ta shliakhy yii pidvyshchenniai [Profitability of the enterprise and ways to increase it]. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wpcontent/uploads/2017/01/430.pdf> (accessed 07 February 2022).

25. Siaber Ye. O. (2018) Faktory formuvannia prybutku pidpryiemstva [Factors of profit formation of the enterprise]. *Molodyi vchenyi*, no. 6 (2), pp. 431–435.

26. Tulchynska, S. O., Bershadska, I. I. (2017) Metody upravlinnia prybutkom pidpryiemstva [Methods of profit management]. *Suchasni problemy ekonomiky i pidpryiemnytstvo*, no. 20, pp. 181–188.

27. Filimonenkov O. S. (2017) *Finansy pidpryiemstv: navch. Posibnyk* [Finance of enterprises: textbook. manual]. Kyiv: Kondor, 400 p

28. Hospodarskyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 № 436-IV [Economic Code of Ukraine of January 16, 2003 № 436-IV]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

29. Podatkovi kodeks Ukrainy vid 02.12.2010 r. № 2755-VI [Tax Code of Ukraine of December 2, 2010 № 2755-VI]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/sp:wide>.

30. Pro pidpryiemnytstvo: zakon Ukrainy vid 07.02.1991 № 698-XII [On Entrepreneurship: Law of Ukraine of February 7, 1991 № 698-XII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12>.

31. Bohatska N. M. (2019) Prybutok pidpryiemstva: yoho rol, formuvannia ta rezervy zbilshennia v umovakh rynkovoï ekonomiky [Profit of the enterprise: its role, formation and reserves of increase in a market economy]. *Efektivna ekonomika*, no. 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.u.a/?op=1&z=7253>.